

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Teze

**Využití instrumentů bezhotovostního platebního styku
v obchodní praxi**

Bc. Veronika Kamešová

© 2015 ČZU v Praze

Využití instrumentů bezhotovostního platebního styku v obchodní praxi

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá využitím instrumentů bezhotovostního platebního styku v obchodní praxi. Využití bezhotovostních platebních instrumentů v rámci platebního styku v zahraničí i v tuzemsku. Teoretická část práce je zaměřena na charakteristiku platebního styku a instrumentů bezhotovostního platebního styku.

Praktická část práce se zabývá platebním instrumentem využívaným v zahraničním obchodě. V praktické části je modelový příklad importního akreditivu dovozu zboží ze třetí země Turecka do České republiky. Na základě plynoucích rizik z daného obchodu byl vybrán jako platební instrument dokumentární akreditiv.

Je zde popsán importní dokumentární akreditiv, a to ve fázi před uzavřením kontraktu, v době jeho otevření a samotné čerpání akreditivu. Dále je v praktické části porovnána nabídka dokumentárního akreditivu u vybraných bank. Porovnání se týká bankovních poplatků, které vyplývají s využitím bankovních služeb, spojených se zprostředkováním, s realizací, se změnou, s výplatou a dalšími možnými náklady spojených s tímto platebním instrumentem.

Klíčová slova: Bankovní poplatek, beneficiant, bezhotovostní platební styk, platební instrument, bankovní převody, dokumentární akreditiv, dokumentární inkaso, komparace, konosament, příkazce, SWIFT.

Vlastní text

Cílem této diplomové práce je návrh a výběr vhodné platební podmínky pro daný obchodní případ na základě rizik, která plynou z daného obchodního případu. Dále je cílem praktické provedení obchodní transakce. Dílčím cílem je charakteristika neutrálních bankovních obchodů a jejich rozdělení, dále charakteristika bezhotovostního platebního styku, platebních instrumentů využívaných v bezhotovostním platebním styku.

Literární rešerše práce je zaměřena na charakteristiku bezhotovostních platebního styku, platebních instrumentů, získání přehledu bezhotovostních platebních nástrojů, které jsou nejčastěji využívány v tuzemském i v zahraničním obchodě.

Praktická část práce se zabývá průběhem obchodní transakce v mezinárodním obchodě a výběr vhodného platebního instrumentu. V práci jsou zmíněny a popsány rizika spojená s mezinárodním obchodem. Modelový příklad obchodní transakce se týká dovozu zboží do České republiky z Turecka. Rozhodnutí, jaký platební instrument při dané obchodní transakci je velice důležité. Na základě rizik plynoucí s obchodováním s Tureckem byl zvolen jako vhodný platební instrument dokumentární akreditiv. Praktická část práce podrobně rozebírá přípravu, vlastní provedení akreditivu a následné čerpání importního dokumentárního akreditivu. Dále v praktické části jsou porovnány podmínky dokumentárního akreditivu u vybraných bank. Porovnání se týká bankovních poplatků, které plynou s využitím dokumentárním akreditivem.

Tato diplomová práce je vypracována na základě komparace poznatků a informací z nastudované odborné literatury, internetových zdrojů a zákonů týkající se dané problematiky. Praktická část práce vychází z této rešerše, která je dále rozšířena o metodu komparace. Výběr vhodné platební podmínky pro danou obchodní transakci byla provedena na základě hrozících rizik pro obě smluvní strany u vybraných platebních podmínek. V možnostech výběru podmínek byla platba předem, hladká platba, dokumentární inkaso a dokumentární akreditiv.

Z plynoucích rizik ze strany prodávajícího, na základě hodnotící škály variant od 1-4 (1- nejhorší varianta a 4- nejlepší varianta) v součtu vyšla jako nejlepší vhodná platební podmínka dokumentární akreditiv. Na základě plynoucích rizik ze strany kupujícího vyšla také jako nejlepší možná varianta dokumentární akreditiv.

Součástí praktické části je porovnání poplatků, týkající se importního dokumentárního akreditivu u vybraných bank.

Z průzkumu bank vychází, že dokumentárními akreditivy se zabývají pouze velké banky na trhu. Pro porovnání jsou vybrány tyto banky: ČSOB, a. s., Česká exportní banka, a.s., Česká spořitelna, a.s., Komerční banka, a.s. Raiffeisenbank, a.s., UniCredit Bank

Czech Republic, a.s. Byly navštíveny také menší banky Fio banka, Air bank, a.s. a Equa bank, a.s, tyto banky se dokumentární akreditivy nezabývají a zatím o tom ani neuvažují.

Pro srovnání jsou vybrány tyto poplatky spojené s importním dokumentárním akreditivem: otevření akreditivu, změna akreditivu, výplata akreditivu a následné přezkoumání dokumentů, poplatky za odloženou platbu, uvolnění zboží k dispozici bance, poplatky za zrušení či nečerpání akreditivu. Dále jsou použity poplatky za avizování a potvrzení akreditivu, a tyto poplatky se týkají exportního akreditivu. Potom je srovnání konkrétně vypočítané ceny akreditivu, kde se použil výpočet kurz měny x procentuální částka z akreditivu za určité období dle sazebníků pokud není v sazebníku uvedena za otevření konkrétní částka.

Vypočítaná cena akreditivu pro řešenou obchodní transakci se skládá z výpočtu poplatku za otevření importního dokumentárního akreditivu, výplatu akreditivu a poplatky spojené s odloženou platbou. K této částce si většina bank připočítává rizikovou přírážku podle bonity klienta. Pro srovnání byly vybrány následující banky: Komerční banka, a.s., ČSOB, a. s., Česká exportní banka, a.s. a Raiffeisenbank, a.s.

V současné době se stále více využívá k realizaci plateb bezhotovostní platební styk. Bezhotovostní přesun peněz zajišťuje celá řada platebních instrumentů. Mezi nejvýznamnější a nejvyužívanější platební nástroje v tuzemském platebním styku jsou bankovní převody. Bankovní převody mají formu příkazu k úhradě a příkazu k inkasu. V teoretické části jsou také řada platebních instrumentů využívána v zahraničním obchodě.

Při volbě vhodného platebního instrumentu v mezinárodním platebním styku se musí brát ohled na míru rizikovosti plynoucí z obchodu a cenu produktu. Mezi nejčastěji využívanou formou placení v mezinárodním obchodě je dokumentární akreditiv nebo dokumentární inkaso. Při výběru mezi těmito nástroji rozhoduje míra podstupovaného rizika. Dokumentární akreditiv je nejbezpečnější forma převodu peněz, protože záruku zaplacení dodavateli přebírá na sebe banka, ale zároveň se jedná o nejdražší platební instrument. Dokumentární inkaso je levnější než dokumentární akreditiv, ale tento platební nástroj neřeší riziko nezaplacení a následné nepřevzetí zboží, ale jsou zde možnosti jak snížit rizika. Možnost jak snížit rizika u dokumentárního inkasa je např. zvolení vhodného pojištění. Další možný platební nástroj je hladká platba. Hladkou platbu je vhodné využívat

jen mezi dlouhodobými partnery, mezi nimiž je vysoká důvěra v rámci placení, a současně nejsou žádná rizika, která by mohla ovlivnit realizaci platby nezávisle na vůli stran. Směnky se jako samostatný platební prostředek většinou nevyužívají. Směnky slouží jako podpůrný platební prostředek v rámci dokumentárních plateb. Mezi bezhotovostní platební prostředek patří také šeky, ale ty se v mezinárodním obchodě nevyužívají vůbec, protože nevyhovují požadavkům obchodních transakcí.

V praktické části práce je podrobně rozebrána obchodní transakce od její přípravy až po čerpání akreditivu. Obchodní transakce se týká dovozu zboží z Turecka do České republiky. Z obchodu s Tureckem plynou určitá rizika. Příprava a vlastní uzavření kontraktu je důležité. Spojení vhodné kombinace platebních podmínek, podmínky předložení dokumentů a vhodné pojištění lze plynoucí rizika snížit. Smluvní strany si musí domluvit, s jakým právním řádem se bude kupní smlouva řídit, v jaké měně bude smlouva uzavřena, jaký druh zboží a jeho množství bude dodáno, dále si musí dohodnout dodací a platební podmínky. Velice důležité je, aby se domluvili, jaké dokumenty bude dovozce požadovat, jejich druh, náležitosti a počty originálů a kopií apod. V modelovém příkladě se jedná o kontrakt 150 000 USD. Tato částka je vysoká, a proto výběr vhodného platebního instrumentu vede k předcházení platební neschopnosti. Po zvážení všech plynoucích rizik a všech možných platebních instrumentů, byl vybrán neodvolatelný dokumentární akreditiv. Platba akreditivu je přesně podmíněna na plnění stanovených podmínek odběratelem.

První fáze postupu při placení akreditivem je stanovení akreditivních podmínek. Akreditivní podmínky se domlouvají v rámci jednání o obsahu dokumentárního akreditivu. Beneficiant (dodavatel) by měl věnovat největší pozornost stanovení lhůt akreditivních podmínek, protože podmínky se týkají zajištění platby a slouží také jako určitá pojistka příkazce (odběratele), že úhrada nenastane, dokud podmínky nebudou splněny.

Uzavření obchodního kontraktu je další krok. V této fázi je také důležité si domluvit dodací podmínky. Dobře uzavřená kupní smlouva je předpoklad pro správně fungující akreditiv. Kupní smlouva stanoví všechny podmínky pro dodávku a její zaplacení. Příkazce akreditivu musí při stanovení akreditivních podmínek, dodržet všechny podmínky v kupní smlouvě. Akreditiv bude vyplacen, jen tehdy až budou splněny všechny podmínky, ikdyž budou v nesouladu s kupní smlouvou. Proto je velice důležité, aby

prodávající vždy zkontroloval určité náležitosti, a to zda znění akreditivu souhlasí s kupní smlouvou.

Po podpisu kupní smlouvy nastává fáze otevření dokumentárního akreditivu ve prospěch prodávajícího. O vystavení dokumentárního akreditivu žádá odběratel u své banky, kde má vedený podnikatelský účet. Banka posoudí a rozhodne, zda žádosti klienta vyhoví. Pokud banka klientovi vyhoví, dokumentární akreditiv otevře a je avizován beneficiantovi avizující bankou. Otevřený akreditiv musí obsahovat podmínky, které byly uvedeny v žádosti klienta. Dodavatel nejpozději do data platnosti akreditivu předloží dokumenty avizující bance. Banka je ověří a potom předá zpátky bance příkazce, která dokumenty také zkontroluje. Pokud bude vše v pořádku, proběhne výplata akreditivu.

Dále v praktické části jsou porovnány podmínky největších bank na trhu. Pro porovnání byly vybrány tyto banky Komerční banka, ČSOB, Raiffeisenbank, Česká spořitelna, Česká exportní banka a UniCredit Bank. Porovnány jsou náklady spojené s importním dokumentárním akreditivem.

Z průzkumu různých bank je zřejmé, že dokumentárními akreditivy se zabývají jen velké banky na trhu. Menší banky se akreditivy nezabývají a zatím o tom ani neuvažují. Například Air Bank poskytuje pouze služby pro běžné klienty, dokumentární akreditivy se nezabývají a do budoucna o tom ani nepřemýšlí. Další menší banky, které se akreditivy nezabývají je Equa bank, Fio banka. Fio banka je česká banka, která se zaměřuje na poskytování běžných bankovních služeb bez poplatků a investice do cenných papírů

Z porovnání nákladů u jednotlivých bank vychází, že náklady s otevřením dokumentárního akreditivu se příliš neliší. Vždy je u poplatků uvedená minimální částka, ale ne maximální. Banky si účtují k poplatku rizikovou přírážku za riziko, které podstupují. Co se týče dalších nákladů, je poplatek za změnu akreditivu. Nejmenší poplatek za změnu akreditivu má Komerční banka a nejvyšší Raiffeisenbank a UniCredit Bank. Další službu, kterou mají banky zpoplatněnou, je výplata akreditivu beneficiantovi. Zde jsou opět uvedené jen částky minimální a ne maximální a nejvyšší má Raiffeisenbank a nejnižší poplatek má Česká exportní banka. Poplatky za odloženou platbu má ČSOB a UniCredit Bank uvedené, že záleží na rizikové přírážce podle míry úvěrového rizika. Ostatní banky mají uvedené minimální částky, které se příliš neliší. U tohoto poplatku záleží, na jakou

dobu je akreditiv stanoven. Banky si k tomuto poplatku přičítají ještě další náklady, např. Komerční banka si k tomu účtuje ještě poplatky za výplatu akreditivu a přírážku, která závisí na míře úvěrového rizika. Další možný náklad je poplatek za uvolnění zboží zaslaného bance k dispozici. U České exportní se výše poplatku sjednává individuálně a většina bank mají danou částku fixně, jen Raiffeisenbank má danou částku procentem z hodnoty dokumentů. Poplatek za zrušení či nečerpání akreditivu u Komerční banky v sazebníku tento údaj není. Poplatky se za u ostatních bank pohybují od 1 000,-Kč a výš.

V práci jsou pro srovnání také poplatky za avizování a potvrzení akreditivu. Tyto poplatky se týkají exportního akreditivu. Srovnání nabídek bank je vidět, že avizování akreditivu má Komerční banka mírně levnější než ostatní. Potvrzení částky se u bank liší, některé banky mají jasně dané sazby sazebníkem, kdežto ostatní banky to mají sjednáno individuálně.

Pro porovnání konkrétního příkladu, kde se srovnávali poplatky za otevření dokumentárního akreditivu, za výplatu akreditivu a poplatky spojené s odloženou platbou, byly vybrány Komerční banka, to je banka kde má svůj účet otevřen příkazce akreditivu a Komerční banka byla porovnána s ČSOB, Raiffeisenbank a Českou exportní bankou. Z výpočtu plyne, že nejlepší volbou je Raiffeisenbank, přitom při jednotlivých nabízených službách byla většinou na posledním místě. ČSOB má sice náklady nižší než Raiffeisenbank, ale přičítají se k nim rizikovou přírážku, ČSOB má u odložených plateb jen napsáno, že výše poplatku se řídí podle rizikové přírážky. Rizikové přírážky bývají vysoké, banky si je účtují za riziko, které samy podstupují. Riziková přírážka bývá stanovena dle bonity klienta.

S obchodním případem nesouvisí jen tyto náklady spojené s akreditivem. Nejen samotná kupní cena, ale jsou s tím spojené i další náklady na dopravu, clo, DPH, které souvisí s celým kontraktem. Výše nákladů je možné ovlivnit, protože vždy záleží na tom, jaký je zvolen platební instrument. Záleží také na tom jaký platební instrument je dohodnutý, jaká je cenová doložka, to znamená, kdo a jak bude platit dopravné, pojištění apod.

Rozhodně se vyplatí investovat do poradenství se specializovanými dopravci. Nechat si zpracovat několik cenových kalkulací, doporučit si a potom se rozhodnout pro nejlepší nabídku.

Každý příklad je specifický a každá banka se snaží přizpůsobit typ akreditivu konkrétním podmínkám, tudíž nelze zvolený příklad brát, jako obecně platný pro všechny transakce tohoto typu, ale je možné ho využít jako návod na zpracování importní obchodní transakce s využitím dokumentárního akreditivu pro české importéry.

SEZNAM LITERATURY

Odborné publikace:

ANDRLE, Pavel. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 6., zcela přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2013, 207 s. Finanční trhy a instituce. ISBN 978-80-247-4830-6.

ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 304 s. ISBN 978-80-247-3669-3.

Národní výbor Mezinárodní obchodní komory v ČR: *Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy revize 2007*, Praha: ICC, 2007, ISBN 98-903297-7-5

POLOUČEK, Stanislav. A KOL. *Bankovníctví*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-462-7.

SCHLOSSBERGER, Otakar. *Platební služby*. 1. vyd. Praha: Management Press, s. r. o., 2012. ISBN 978-80-7261-238-3.